

جغرافیای انسانی ایران

نویسندگان

میرعلیرضا استعلاجی

استاد گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری

دکتر مهدی ولی شریعت پناهی

دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری

سرشناسه	استعلامی، علیرضا، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	جغرافیای انسانی ایران / نویسندگان علیرضا استعلامی، مجید ولی شریعت پناهی.
مشخصات نشر	تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۲۰۵ ص.
شابک	978-964-211-202-9
نوعیت فهرست نویسی	فیب
موضوع	جغرافیای انسانی -- ایران
موضوع	جغرافیای اقتصادی -- ایران
شناخت افزوده	ولی شریعت پناهی، مجید
شناسه افزوده	سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
رده بندی کلاسیک	۱۳۹۲ ج ۵ الف ۶۷۱ GF
رده بندی دسی	۳۰۴/۲۰۹۵۸
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۳۶۱۷

ISBN 978-964-211-202-9 ۹۷۸ - ۹۶

۲۰۲-۹

شابک:

سازمان جغرافیایی

عنوان: جغرافیای انسانی ایران

کتاب نویسندگان: دکتر علیرضا استعلامی - دکتر مجید ولی شریعت پناهی

* نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲

* شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

* ناشر: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

* قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

* حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

مرکز پخش:

سپهر - نمایشگاه و مرکز فروش انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، خیابان شریعتی، خیابان معلم

Web Sit: WWW.NGOIRAN.ir

E-Mail: NGOIRAN84@yahoo.com

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل ۱: جغرافیای جمعیت ایران	۱
۱-۱- محیط جغرافیایی ایران و توزیع جمعیت	۱
۱-۱-۱- کوارت ویزگم های جغرافیایی ایران	۱
۱-۲-۱- توزیع - جغرافیای جمعیت در سرزمین ایران	۳
۱-۲-۱-۱- توزیع جمعیت در استان تهران	۳
۱-۲-۱-۲- توزیع کنونی جمعیت	۶
۱-۲-۱-۳- تراکم جمعیت	۸
۱-۲-۱-۴- توزیع جمعیت بین شهر و روستا	۱۱
۱-۳-۱- عوامل مؤثر بر پراکندگی جمعیت	۱۲
۱-۳-۱-۱- عوامل طبیعی (اولیه)	۱۲
۱-۳-۱-۲- عوامل انسانی (عوامل ثانویه)	۲۳
۲- ساختار سنی جمعیت	۲۶
۲-۱- تعریف سن و انواع آن	۲۶
۲-۲- اهمیت مطالعه ساختمان سنی جمعیت	۲۷
۲-۳- توزیع سنی جمعیت	۲۷
۲-۳-۱- توزیع جمعیت بین سه گروه عمده سنی	۲۸
۲-۳-۲- نمایش هندسی توزیع جمعیت بر حسب سن و جنس	۲۹
۲-۳-۳- میانگین سنی جمعیت	۳۱
۲-۳-۴- تفاوت استان‌ها از نظر ساختمان سنی جمعیت	۳۲
علل تفاوت استان‌ها از نظر ساختمان سنی جمعیت	۳۳
۳- ساختار جنسی جمعیت	۳۵

۳۵	۱-۳ - تعریف جنس
۳۵	۲-۳ - مفهوم توزیع جنسی جمعیت
۳۵	۳-۳ - اهمیت مطالعه توزیع جنسی جمعیت (ساختمان جنسی)
۳۶	۴-۳ - شاخص نسبت جنسی
۳۶	۵-۳ - ساختار جنسی جمعیت ایران در سال‌های سرشماری
۴۰	۳ - اختلاف فضایی نسبت جنسی در کشور
۴۵	وضع فعالیت و اشتغال
۴۵	۱-۴ - تعریف فعالیت
۴۵	۲-۴ - تعریف جمعیت فعال
۴۵	۳-۴ - اهمیت جمعیت فعال
۴۶	۴-۴ - انواع جمعیت فعال
۴۶	۵-۴ - جمعیت غیرفعال
۴۷	۶-۴ - میزان فعالیت (میزان مشارکت اقتصادی)
۴۸	۷-۴ - تفاوت نقاط شهری و روستا در وضعیت فعالیت اقتصادی
۴۹	۸-۴ - تعریف اشتغال
۴۹	۹-۴ - تعریف کار
۴۹	۱۰-۴ - تعریف شاغل
۴۹	۱۱-۴ - تعریف بیکاری
۴۹	۱۲-۴ - میزانهای اشتغال و بیکاری
۵۰	۱۳-۴ - وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران
۵۱	۱۴-۴ - وضعیت اشتغال و بیکاری در نقاط شهری و روستایی
۵۲	۱۵-۴ - توزیع شاغلان در سه بخش عمده فعالیت اقتصادی
۵۳	۵ - سواد
۵۴	۱-۵ - تعریف سواد و میزان باسوادی
۵۴	۲-۵ - میزان باسوادی و تغییرات آن
۵۶	۳-۵ - نرخ سواد بین زنان و مردان

۵۸	۵-۴- میزان باسوادی در شهر و روستا
۵۹	۵-۵- توزیع فضایی سواد (توزیع استانی)
۶۲	۵-۶- تغییرات و رشد جمعیت
۶۳	۶-۱- زاد و ولد (ولادت)
۶۷	۶-۲- مرگ و میر
۶۹	۶-۳- حرکات مکانی جمعیت (مهاجرت)
۶۹	۶-۳- مفهوم مهاجرت
۷۰	۶-۲- رنخ‌های مهاجرت
۷۱	۶-۳-۳- مهاجران ایرانیان
۷۳	۶-۴- رشد جمعیت
۷۳	۶-۴-۱- افزایش طبیعی جمعیت (رشد طبیعی)
۷۴	۶-۴-۲- نرخ رشد جمعیت
۷۶	۷- آینده‌نگری جمعیت ایران
۷۶	۷-۱- پیش‌بینی جمعیت
۷۶	۷-۲- تغییر در ساختار سنی جمعیت

۸۱	فصل دوم: جغرافیای کشاورزی ایران
۸۱	مقدمه
۸۲	تعریف جغرافیای کشاورزی
۸۳	عوامل جغرافیایی مؤثر بر کشاورزی
۸۴	۱- اقلیم
۸۵	۱-۱- دما
۸۶	۱-۲- رطوبت
۸۷	۱-۳- بارندگی
۸۸	۱-۴- باد
۸۸	۱-۵- نور آفتاب

۸۹	۲- خاک
۹۱	۳- منابع آب
۹۱	۴- وضعیت زمین
۹۲	کشاورزی ایران
۹۲	تولیدات کشاورزی در ایران
۹۳	۱- غلات
۱۰۰	اهم اقتصادی برنج
۱۰۱	گیاهان صنعتی
۱۰۱	۱-۲ چغندرقله
۱۰۳	ارزش اقتصادی چغندرقله
۱۰۳	۲-۲ پنبه
۱۰۴	ارزش اقتصادی پنبه
۱۰۵	۲-۳ نیشکر
۱۰۵	۳- سبزیجات و میوه‌جات
۱۰۹	نگاهی به مشکلات کشاورزی ایران
۱۱۳	انواع نظام‌های بهره‌برداری موجود در ایران
۱۲۷	فصل سوم: ساختار صنایع و تقسیم‌بندی آن در ایران
۱۲۸	تاریخچه مختصر صنعت در ایران
۱۲۹	تقسیم صنایع ایران
۱۳۱	تعریف صنایع دستی و ویژگی‌های آن
۱۳۲	انواع صنایع دستی ایران
۱۳۶	جایگاه فرش در اقتصاد ایران
۱۴۱	۱- صنایع فلزی و مکانیکی
۱۴۸	۲- صنایع شیمیایی
۱۵۱	۳- صنایع غذایی
۱۵۲	۴- صنایع نساجی

۱۵۶.....	معادن ایران
۱۶۲.....	۱-۲- ذغال سنگ
۱۶۳.....	استخراج و تاریخچه ذغال سنگ در ایران
۱۶۴.....	منابع ذغال سنگ ایران
۱۶۸.....	۲-۲- نفت
۱۶۹.....	مخازن نفتی ایران
۱۷۳.....	تولید و صادرات نفتی ایران
۱۷۷.....	پالایشگاه های ایران
۱۸۲.....	۳-۲- گاز
۱۹۲.....	پالایشگاه های تهیه گازی
۱۹۵.....	صنایع پتروشیمی در ایران
۱۹۵.....	اهمیت و جایگاه صنعت پتروشیمی اقتصاد کشور
۱۹۶.....	تعریف پتروشیمی
۱۹۸.....	صنایع عمده وابسته به پتروشیمی
۲۰۳.....	منابع و مآخذ

پیشگفتار

برنامه‌ریزی توسعه پایدار مؤلفه‌های مختلف محیطی، جمعیتی، اقتصادی-اجتماعی، گردشگری، زیست محیطی، مدیریت، آمایش و غیره را در برمی‌گیرد. در این راستا رشته جغرافیا با توجه به نگرش سیستمی و ترکیب‌نگر حلقه ارتباط بین عناصر محسوب می‌گردد و متناسب با رویکرد سیستمی از یافته‌های علوم در مؤلفه‌های مختلف استفاده می‌نماید.

یکی از مؤلفه‌های مهم از دیدگاه جغرافیای کاربردی آشنایی با ویژگی‌های جغرافیای انسانی و سرزمین به عنوان رکن و پایه اساسی در کنار سایر مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه‌ریزی توسعه پایدار می‌باشد.

در این راستا کتاب حاضر تحت عنوان جغرافیای انسانی ایران که شامل ساختار و ویژگی‌های جمعیتی، کشاورزی، اقتصاد و صنعت می‌باشد که متناسب با نیازهای محققان، دانش پژوهان، دانش‌جویان، مدیران و برنامه‌ریزان در رشته‌های مختلف جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری، برنامه‌ریزی روستایی، برنامه‌ریزی توریسم، اقتصاد، برنامه‌ریزی منطقه‌ای-ناحیه‌ای، آمایش سرزمین و غیره تدوین شده است و در این زمینه سعی گردیده است که سرفصل‌های آموزشی-پژوهشی نیز مورد توجه قرار گیرد. امید است که بتواند استفاده قرار گرفته و مفید واقع گردد.

مؤلفین